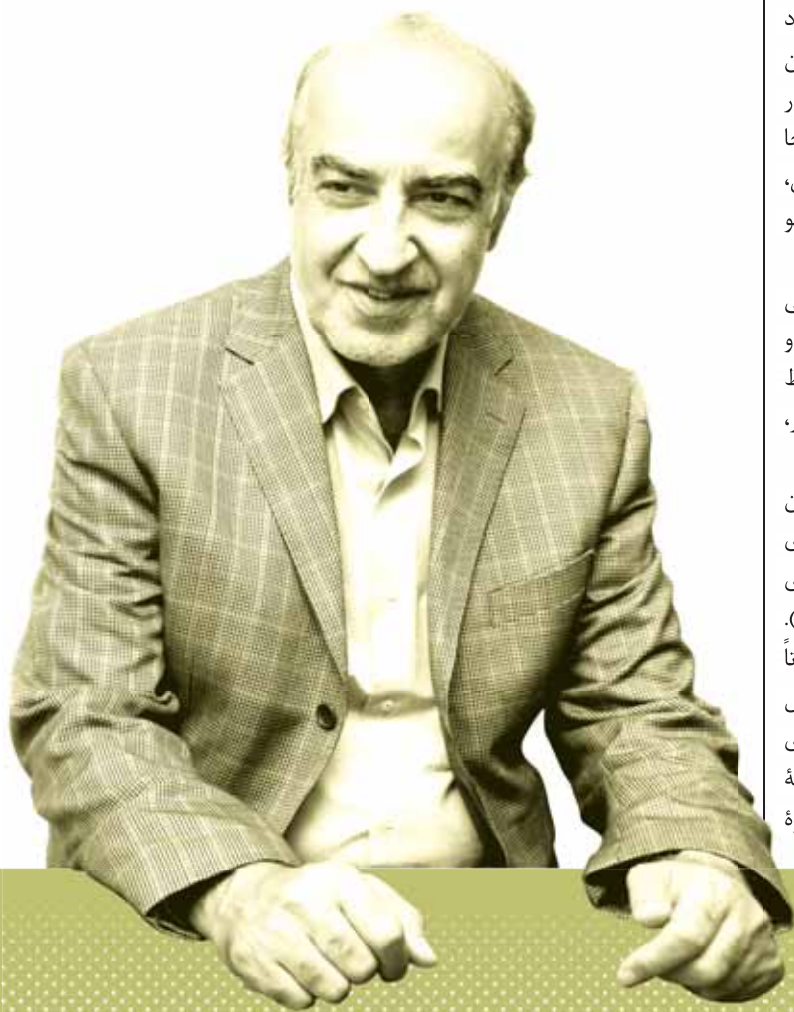

فنی شدن بیرون از محیط

متن سخنرانی دکتر عباس صدری در نخستین
همایش مهارت آموزی کار و اشتغال در ایران
سازمان فنی و حرفه‌ای تهران در هتل المپیک
۳۱ خردادماه ۱۱

به کوشش: علی محمد بخشوده

طی سی سال گذشته ابتدا رئیس آموزشکده فنی و حرفه‌ای بودم، سپس مسئولیت دفتر مدارس عالی (دانشگاه فنی و حرفه‌ای امروز) را عهده‌دار شدم. طی مدت پانزده سالی که در این سمت بودم تعداد آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای کشور از ۱۸ به ۱۵۰ آموزشکده رسید. از این تعداد ۱۸ آموزشکده فقط یک آموزشکده فنی و حرفه‌ای دختران در کشور وجود داشت و طی این ۱۵ سال فعالیت با همراهی و همکاری جمع فنی و حرفه‌ای‌چی‌ها بیش از ۵۰ آموزشکده فنی و حرفه‌ای دخترانه در کلیه استان‌های کشور ایجاد شد. از جمله تجربیاتی که می‌توانم به آن اشاره نمایم به عنوان اولین مدیرکل شاخه کاردانش داشتن ارتباط نزدیک با سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای و دیگر مؤسسات مرتبط با آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در داخل و حتی خارج از کشور بوده است. از آن جمله ارتباط بسیار نزدیک با کالج تربیت تکنیسین کلمبو و برگزاری دوره‌های متعدد توسط این کالج در ایران و همچنین اعزام بسیاری از کارشناسان و مسئولان فنی و حرفه‌ای به سنگاپور و فیلیپین جهت شرکت در دوره‌های آموزشی بوده است. ارتباط من با کالج کلمبو تا آنجا گسترش یافت که هم‌زمان با انجام مأموریتم در دفتر مدارس عالی، به‌عنوان استاد کالج کلمبو، دوره‌های متعددی برای کشورهای عضو برگزار کردم.

از هشت سال قبل هم که مسئولیت دفتر منطقه‌ای در یکی از سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با آموزش، علوم و تکنولوژی و فرهنگ را عهده‌دار شدم دوره‌های بسیاری را، که عمدتاً در ارتباط با فنی و حرفه‌ای بوده است، در دوازده کشور زیرمجموعه این دفتر، برنامه‌ریزی و برگزار کردم.

با نگاهی به پیشرفت کشورهای جهان طی چند قرن گذشته متوجه می‌شویم که تا سال ۱۸۸۰ میلادی قابلیت‌های کشورها عمدتاً حسب داشتن توانمندی‌ها در حوزه کشاورزی و منابع زیرزمینی آنان شناخته می‌شدند (Agrarian Era). لذا هنرستان‌هایی که در کشورهای پیشرفته وجود داشت عمدتاً هنرستان‌های کشاورزی بود. اما با شروع انقلاب صنعتی از سال ۱۸۸۰، طی یکصد سال این هنرستان‌ها به تدریج به هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای تبدیل گردید و تحولات بسیار گسترده‌ای در زمینه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به وجود آمد. این تحولات در حوزه

ط حرفه‌ای هرگز!

که قابلیت آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را چگونه گسترش دهد. امروزه در کره جنوبی ورود به دانشگاه از ورود به مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بسیار آسان‌تر است. در تمام کشورهای توسعه‌یافته نیز همین شرایط کمابیش وجود دارد. بعضی از کشورهایی که دوره صنعتی شدن را پشت سر گذاشته و به این نتیجه رسیده بودند که اگر در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ضعیف هستند در صنعت هم ضعیف‌اند و توسعه دانشگاه‌ها را مدنظر قرار دادند به جایی نرسیدند. تعدادی از کشورهای توسعه‌یافته تصمیم گرفتند به جای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای برای ورود به IT، اعم از نرم‌افزار و سخت‌افزار، سرمایه‌گذاری کنند که موفق نبودند و تعداد دیگری هم فکر کردند می‌توانند این خلأ را با آموزش‌های دانشگاهی پر کنند که اشتباه بزرگی بود.

این عملکرد در کشورهای مختلف، متأسفانه موفقیت‌آمیز نبود. لذا این کشورها که من با آن‌ها کار می‌کنم، باید سرمایه‌شان را در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به کار گیرند. البته دانشگاه باید جایگاه خودش را حفظ کند.

اگر امروز در کشورهای در حال توسعه دانش‌آموختگان (فارغ‌التحصیل) دانشگاه‌ها بیکار می‌شوند، علتش این است که توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در این کشورها یا متوقف شده یا از کارایی لازم برخوردار نبوده است. ما اگر امروز قرار هست بحثی را که امسال مقام معظم رهبری برای کشور مطرح کردند عمل کنیم، یعنی حمایت از تولید ملی، باید فعالیت‌های آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را با رویکردی جدید شروع کنیم و این فرصت را مغتنم بشماریم. در اینجا باید اضافه کرد اتفاقی که در کشورهای در حال توسعه افتاد چنین بود که به جای اینکه آموزش‌های دانشگاهی ما ماهیت آموزش‌های علمی - کاربردی و فنی و حرفه‌ای پیدا کنند، برعکس آموزش‌های فنی و حرفه‌ای هر روز ماهیت دانشگاهی پیدا می‌کنند و از دست می‌روند. این خطر بزرگی برای توسعه کشور است و هدر رفتن نیروی انسانی را به دنبال دارد.

وقتی عصر IT شروع شد تعدادی از کشورهای در حال توسعه و کشورهای پیشرفته شکل تلفیقی IT را با آموزش‌های فنی و حرفه‌ای گسترش دادند. و این تلفیق مبارکی بود و کشورها را برای ورود به جامعه دانش بنیان آماده کرد. تلفیق IT و فنی و حرفه‌ای زیرساخت

صنعتی (شامل تربیت کارگر ماهر، استادکار، تکنیسین و مهندس) در طول دوره‌های آموزش (کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت) در کلیه کشورهای پیشرفته و در حال پیشرفت ایجاد شده و با تکیه بر ارائه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای صورت گرفته است.

بسیاری از کشورهای در حال توسعه دوره صنعتی شدن را پشت سر گذاشته‌اند، اما امروز، که ما در مورد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای صحبت می‌کنیم، بعضی از کشورها این دوره صدساله صنعتی شدن را آن‌چنان که باید طی نکرده‌اند. در همین دوران صنعتی شدن، کشورهایی بودند که پول داشتند و تفکر توسعه هم داشتند لیکن استراتژی آنان درباره صنعت مونتاژ کالا و تجهیزات و ماشین‌آلات بود و به این ترتیب صنعت مونتاژ وارد این کشورها گردید در نهایت عقب ماندند. اما از طرفی تعدادی از کشورهایی که پول نداشتند رو به توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای آوردند و موفق شدند. مثلاً کشور هندوستان که فاقد منابع مالی بود، این قابلیت را داشت که چهار مرکز فنی و حرفه‌ای، به‌خصوص در تربیت نیروی انسانی فنی و حرفه‌ای (TTTi) technical teacher training institute، که سطح آن‌ها خیلی بالاتر از دانشگاه بود، راه اندازی کند و نام آن سازمان را انستیتو گذاشت و در آن نیروی انسانی تربیت کرد. حال پس از سپری شدن دوران صنعتی و ورود به عصر IT هند، در دنیا از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نرم‌افزار شده است. برای اینکه در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای سرمایه‌گذاری کرد و نیروی انسانی تربیت نمود.

در همین دوران صنعتی شدن، بزرگ‌ترین اتفاقی که در کشورهای صنعتی، به‌خصوص در آلمان، افتاد تأسیس مراکز فنی و حرفه‌ای بود. من در یک دوره کاری در ایتالیا این تجربه را کسب نمودم که برای آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مؤسساتی مثل الیس به‌وجود آمد و درآمد کشور از راه توسعه فنی و حرفه‌ای تأمین شد. همچنین در کشورهای در حال توسعه، مثل کره جنوبی که از ما خیلی عقب‌تر بود، عمده سرمایه‌گذاری تربیت نیروی انسانی را بر روی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای متمرکز کردند. سال ۱۹۹۱ کره جنوبی از کسانی که در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در دنیا صاحب‌نظر بودند، دعوت کرد. در آن زمان تمرکز کره بر این بود

این کشورها را برای توسعه صنعت، کشاورزی و خدمات فراهم ساخت.

لذا امکان ندارد بدون ایجاد زیرساخت‌های لازم آموزش‌های فنی و حرفه‌ای یکباره و با یک جهش به جامعه دانش بنیان برسیم. نکته قابل تعمقی که باید عرض کنم این است که در عین حال راه‌اندازی حوزه‌های آموزش فنی و حرفه‌ای به تحقیقات کاربردی نیاز دارد. اگر تحقیقاتی که انجام می‌دهید معطوف به بازار کار و ارتقای شغلی و حل معضلات نیروی انسانی نباشد آموزش‌های فنی و حرفه‌ای به تنهایی نمی‌تواند راه‌گشا باشد. **Marketable Research** تحقیقاتی که قابل ارائه به بازار باشد بدون حضور آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و بدون اینکه این تحقیقات در داخل مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در داخل کارخانجات اتفاق بیفتد امکان‌پذیر نیست.

برای مثال آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در ایتالیا به این صورت است که چند صنعت بسیار مهم را تحت پوشش گرفتند و در حال حاضر بخشی از درآمد کشور از طریق این صنایع تأمین می‌شود. یکی از این صنایع صنعت توریسم است که زیرمجموعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای است و دیگری چرم‌سازی است، به طوری که چرمشان را به همه دنیا ارائه می‌کنند. در واقع کارهای دستی و صنعتی با هم زیرمجموعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را تشکیل می‌دهند. قفل و لولا نیز همین‌طور است. لذا این بحث خیلی مهم است که چگونه دانشگاه‌های ما در مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای وارد شوند. امروز دکتر صالحی در سخنرانی خودشان خیلی خوب صحبت کردند و تحول را در یک نگاه کلان مطرح نمودند. این اتفاقات در حوزه نظری اتفاق می‌افتد و خیلی هم خوب است ولی ما از کلمه حرفه‌ای نباید برداشت بد کنیم و نتیجه بگیریم که این آموزش برای افراد پرستیژکاری کمتری دارند. برای مثال در کشورهای توسعه‌یافته این‌گونه نیست. من پیشنهاد می‌کنم که حرفه تخصصی را باید مطرح کنیم ولو دکتورها باید **Professional training Center**، باشد که یک حالت تخصصی پیدا کند و ضروری است که خیلی از استادان دانشگاه بیاوند در این زمینه کار بکنند. من یک مرکز تحقیقاتی را در تایوان دیده‌ام که در آنجا تعداد اندکی **Ph.D**، تعداد زیادی مهندس و اغلب کارکنان

(**Knowledge Worker**) مشغول به کار هستند و جالب این بود که حقوق اینها زیاد با هم تفاوت نداشت. همه اینها مهم هستند. دولت جمهوری اسلامی ایران در چند بخش بسیار بسیار خوب کار می‌کند. دلیلش این است که طی سی سال گذشته صنعتی شدن را در این بخش خیلی خوب پشت‌سر گذاشته است. قبلاً در تکنولوژی نانو، تکنولوژی فضایی و انرژی تکنولوژی خیلی خوب کار می‌کرد چون از اول خودشان آمدند و این زیرساخت‌ها را ایجاد کردند و ما هم باید در فنی و حرفه‌ای در این حوزه‌ها وارد شویم. تربیت نیروی انسانی در این حوزه‌ها خیلی مهم است. یکی از مسائلی که در آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید اتفاق بیفتد این است که جایگاه و سطح نیروی انسانی مورد نیاز این بخش باید تبیین شود و اما دوستان شرط لازم و کافی برای توسعه آموزش‌های فنی و حرفه‌ای داشتن نگاه یکپارچه بین دو بخش تربیت نیروی انسانی و صنعت است.

نباید کارخانه به دنبال سود خودش و کارایی و تولید خودش باشد و مؤسسه هم آموزش‌های خودش را ارائه دهد و قضیه خاتمه پیدا کند. براساس این دیدگاه سازمان فنی و حرفه‌ای نمی‌تواند رسالت خود را به انجام برساند.

اما آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، که در آینده باید به سمت صلاحیت‌های مورد نیاز بازار کار حرکت کند، و یا باید سرمایه‌گذاری در این حوزه، به سوی صلاحیت‌های حرفه‌ای سوق دهیم. اگر آموزش‌های فنی و حرفه‌ای بخواهد در آینده به صلاحیت‌ها برسد باید **Fielde based** باشد، یعنی کار در محیط واقعی خودش صورت بگیرد. بعضی از دوستان ما هنوز تصور می‌کنند که برنامه درسی آموزش‌های فنی و حرفه‌ای درست مثل دانشگاه است ولی این را تقریباً در تمام جلساتی که دارم مطرح می‌کنم که ماهیت این آموزش‌ها از آموزش‌های دانشگاهی جداست. افرادی که سعی دارند این آموزش‌ها را به صورت دانشگاهی ارائه نمایند کاملاً در اشتباه‌اند. امروز توصیه بنده در این جلسه این است که آموزش‌های فنی و حرفه‌ای را مشخصاً برای کار در محیط واقعی قرار دهیم. عده‌ای می‌خواهند این آموزش‌ها را در محیط مجازی ارائه دهند که درست نیست و در این صورت بدانید همان روز به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای تیر خلاصی زده‌اند. بی‌شک ما امروز نیاز به محیط واقعی کار داریم.